

Nr 63.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 oktober 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 255, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker;

2) förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen;

4) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker; samt

5) förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen;

dels ock besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skall från och med den 1 december 1950 i nedan angivna delar¹ hava följande ändrade lydelse.

		Tull för 100 kg kronor
144	Mineralvatten och kolsyrade, alkohol-fria läskedrycker 100 liter	21:—
	Maltdrycker:	
145	på fat B	69:—
146	på andra kärl 100 liter	78:—
	<i>Anm.</i> Angående införsel — — — är stadgat.	

Ovannämnda vid propositionen fogade författningsförslag äro av följande lydelse.

¹ Senaste lydelse av tulltaxan i förevarande delar se 1948: 23.

1) Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Härigenom förordnas, att 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

2 §.

1 m o m. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av *9 kronor*, för liter räknat, och dels med *60 procent* av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — —
för omsättningsskatten.

1 m o m. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av *11 kronor*, för liter räknat, och dels med *80 procent* av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — —
för omsättningsskatten.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 1950.

Med avseende å ikraftträdandet skola följande bestämmelser gälla.

1. Den, till vilken systembolag överlåtit tillstånd till utskänkning av spritdrycker, är skyldig att erlagga skatt för sitt lager av dylika drycker vid tiden för denna förordnings ikraftträdande med belopp motsvarande den omsättnings- och utskänkningskatt som skall utgå enligt förordningen, dock med rätt för honom att därvid avräkna vad med tillämpning av förut gällande bestämmelser i skatt erlagts för samma lager.

2. Det åligger innehavare av tillstånd som i första punkten sägs att *dels* samma dag förordningen träder i kraft till vederbörande systembolag avlämna på heder och samvete avgiven, specificerad uppgift angående berörda lager, *dels ock* inom tre månader efter förordningens ikraftträdande erlagga

¹ Senaste lydelse av förordningen se 1933: 399, 1937: 246, 1941: 254, 1943: 257 och 316 samt 1948: 18.

då belöpande skatt till bolaget, som har att senast den femtonde dagen i nästföljande månad uti den i 8 § förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker angivna ordning inleverera beloppet till statsverket.

3. Upptager någon mot bättre vetande i uppgift, varom nu är sagt, mindre myckenhet än han vid tiden för denna förordnings ikraftträdande innehar, eller underlåter någon att inom stadgad tid avlämna sådan uppgift eller erlägga föreskriven skatt för sitt lager av spritdrycker vid tiden för förordningens ikraftträdande, skall gälla vad i skattestrafflagen ävensom i 11 § 2 mom. förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker för motsvarande fall stadgas.

2) Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Härigenom förordnas, att 13 § förordningen den 15 december 1939 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

13 §.

Skatten utgår
för maltdryck av andra klassen
med *trettionio* öre för liter samt
för maltdryck av tredje klassen
med *sjuttiotvå* öre för liter.

Vid varje — — — skattepliktigt
bryggeri.

Kontrollstyrelsen må — — —
bryggeri igångsatts.

Skatten utgår
för maltdryck av andra klassen
med *fyrtiotvå* öre för liter samt
för maltdryck av tredje klassen
med *sjuttioåtta* öre för liter.

Vid varje — — — skattepliktigt
bryggeri.

Kontrollstyrelsen må — — —
bryggeri igångsatts.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 1950.

¹ Senaste lydelse se 1948:20.

3) Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen.

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 30 januari 1948 om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen skall erhålla följande ändrade lydelse.

*Nuvarande lydelse:**Föreslagen lydelse:*

2 §.

Skatten utgår med 9 öre för liter och tillfaller staten.

Skatten utgår med 12 öre för liter och tillfaller staten.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 1950.

4) Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker.

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 22 december 1939 om skatt å läskedrycker¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

*Nuvarande lydelse:**Föreslagen lydelse:*

5 §.

Skatten utgår med *aderton* öre för liter; dock skall envar tillverkare erlägga skatt med lägst femtio kronor för varje månad, varunder han ägt bedriva rörelsen.

Skatten utgår med *tjugutt* öre för liter; dock skall envar tillverkare erlägga skatt med lägst femtio kronor för varje månad, varunder han ägt bedriva rörelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 1950.

¹ Senaste lydelse av 5 § se 1948:22.

5) Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Härigenom förordnas, att den vid förordningen den 25 maj 1941 om varuskatt fogade förteckningen över varor, för vilka varuskatt skall erläggas,¹ skall erhålla den ändrade lydelse som framgår av härvid fogad bilaga.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 1950.

Bilaga.

Förteckning

över

varor, för vilka varuskatt skall erläggas,

i gällande tulltaxa med statistisk varuförteckning hänförliga till nedanstående statistiska nummer

Statistiskt nr	V a r u s l a g	Skattesats, procent av beskattningsvärdet
ur 298—302	Choklad- och konfityrvaror, hänförliga till följande varugrupper: choklad eller — — — eller sötningsmedel; ----- glaserade eller — — — växtdelar eller ersättningsmedel härför; med socker — — — av läskedrycker glass <i>Anm. till ur stat. nr 298—302.</i> Bestämmelserna i — — — av glass. -----	80 ² 60
ur 587—588	Essenser och extrakter, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker	120 ²

¹ Senaste lydelse av förteckningen se 1948:66 och 1950:10.

² Skattesatsen har från och med den 1 mars 1948 utgjort 60 procent för choklad- och konfityrvaror samt 100 procent för essenser och extrakter, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker

Till utskottets behandling ha överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) motionen I: 538 av herr *Carl Sundberg*, vari hemställts, »att riksdagen, med avslag å proposition nr 255 i den del den avser höjning av skatten å choklad och konfityr, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning av denna fråga, varvid de i motionen framförda synpunkterna beaktas»;

2) motionen II: 640 av herr *Kollberg*, vari hemställts, »att riksdagen vid antagande av förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 om varuskatt fogade varuförteckningen måtte bestämma att förordningen skall träda i kraft den 1 januari 1951»;

3) motionen II: 641 av herr *Christenson* i Malmö *m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 i vad den gäller varor hänförliga till den till propositionen fogade varuförteckningen statistiskt nr 298—302»; samt

4) motionen II: 642 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, *m. m.*».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Departementschefen har i propositionen såsom bakgrund till de däri framlagda förslagen lämnat en redogörelse för det ekonomiska läget (se prop. s. 7—14). Vidare har departementschefen såvitt angår budgetläget anförts följande.

»I riksstaten för budgetåret 1950/51 uppgå utgifterna till 4 839 miljoner kronor, medan inkomsterna upptagas till 4 998 miljoner kronor. I enlighet härmed beräknas ett budgetöverskott på 159 miljoner kronor uppkomma. Härav hänföra sig 97 miljoner kronor till automobilskattemedel, vilka förutsättas under normala förhållanden i sin helhet komma att disponeras för vägväsendets kostnader. I dessa beräkningar har hänsyn ej tagits till förbrukningen av medel å äldre reservationsanslag, i propositionen 237/1950 angående komplettering av riksstatsförslaget uppskattad till 100 miljoner kronor (exklusive eventuell förbrukning av reservationsmedel på väganlagen). Det reella budgetöverskottet, från vilket man bör utgå när det gäller att bedöma de samhällsekonomiska verkningarna av finanspolitiken, skulle därför stanna vid omkring 60 miljoner kronor och i sin helhet hänföra sig till automobilskattemedel. Därest dessa medel skulle tagas i anspråk för avsett ändamål, skulle sålunda redan under dessa förutsättningar ett reellt budgetunderskott föreligga.

Såsom närmare framgår av särskilda propositioner denna dag angående utgifter för stärkande av försvarsberedskapen ävensom en denna dag framlagd proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för löpande budgetår har ytterligare medelsbehov framkommit sedan riksstaten fast-

ställdes. Förslagen att förstärka försvarsberedskapen medföra sålunda ökning av utgifterna å IV och XI ht. Sammanlagt beräknas kostnadsökningarna för hithörande ändamål kräva anslag å tilläggsstat å driftbudgeten med tillhoppa 67 miljoner kronor. Därjämte begäras nya bemyndiganden att utlägga materielbeställningar under IV ht inom en sammanlagd kostnadsram av 59 miljoner kronor. Beträffande vissa kostnader för civilförsvaret och för säkerhetspolisen, uppgående till 3,3 miljoner kronor, torde ingen särskild medelsanvisning av riksdagen erfordras. I fråga om vissa avlöningskostnader inom civilförsvaret begäres riksdagens medgivande till anslagsöverskridande med 0,7 miljoner kronor. Försvarsberedskapens stärkande föranleder vidare ett anslagsbehov för avskrivningar å anläggningar för försvarets, statens järnvägars och civilförsvarets räkning med 11 miljoner kronor. Med hänsyn till bland annat att vissa utländska beställningar fullgjorts i snabbare takt än ursprungligen förutsatts, har betalningsanslaget för flygvapnets materielanskaffning visat sig otillräckligt. Å tilläggsstat erfordras för detta ändamål ett belopp av 45 miljoner kronor. Härjämte torde till följd av en redan tidigare inträdd ökning av leveranstakten ianspråktagandet av medel å äldre reservationsanslag och å till Kungl. Maj:ts förfogande stående betalningsreserver komma att stiga med 45 miljoner kronor utöver tidigare beräknat belopp å 100 miljoner kronor. Härtill bör läggas ett med 21 miljoner kronor ökat betalningsutfall på försvarets materielanslag i jämförelse med tidigare beräkningar på grund av försvarsberedskapens stärkande. Statsverkets sammanlagda kostnader under innevarande budgetår för beredskapens omedelbara förstärkande uppgå sålunda till $(67 + 3,3 + 0,7 + 11 + 21 =)$ 103 miljoner kronor, varav endast en del, 78 miljoner kronor, kommer till uttryck i nya anslagsäskanden.

Kostnaderna för det svenska fältsjukhuset i Korea kunna ännu ej med säkerhet överblickas. Medel för ändamålet äskas i särskild proposition å tilläggsstat under IV ht med 10 miljoner kronor.

Under IX ht äskas å tilläggsstat ett anslag på 9 miljoner kronor för anvisande av medel till clearingkassan för kolonialvaror.

För täckande av kostnader för vissa hjälpåtgärder i anledning av Surtekatastrofen äskas i särskild proposition å tilläggsstat under XI ht ett anslag av 3,5 miljoner kronor.

Den nyligen ingångna överenskommelsen med statstjänstemännen om en engångsersättning till tjänstemän och pensionärer för dessa gruppers medverkan till stabiliseringspolitiken beräknas medföra en sammanlagd kostnad för statsverket på 33 miljoner kronor, varav 14 miljoner kronor komma att belasta affärsverkens driftkostnader och sålunda resultera i en minskning av statsinkomsterna. Återstoden, 19 miljoner kronor, äskas i särskild proposition å tilläggsstat under XII ht.

Nya anslag komma sålunda att belasta utgiftssidan i 1950/51 års budget med sammanlagt 165 miljoner kronor utöver vad som beräknats i riksstaten. Under dessa förhållanden skulle budgeten redan formellt vara underbalanserad med ett belopp å $(4\ 998 - 14 - 4\ 839 - 165 =)$ 20 miljoner kronor.

Vid hänsynstagande jämväl till förbrukningen av medel å äldre reservationsanslag, ökat betalningsutfall på försvarets materielanslag och till anslagsöverskridanden skulle ett reellt budgetunderskott komma att föreligga på $(20 + 100 + 45 + 21 + 4 =)$ 190 miljoner kronor.

Dessa uppgifter bilda emellertid icke tillräckligt underlag för bedömning av det faktiska budgetutfallet. I en mera verklighetstrogen bild av läget får hänsyn härjämte tagas till vissa andra faktorer, vilka till sin styrka icke nu kunna mätas men dock kunna förutses komma att påverka budgetbalansen. Man har sålunda att räkna med ökade avlöningskostnader för statsverket till följd av en höjning av det rörliga tillägget för statstjänstemän. Häremot torde emellertid kunna ställas den ökning av skatteintäkterna som en höjning av den allmänna inkomstnivån i samhället kommer att medföra. Det synes emellertid naturligt att i nuvarande läge låta den del av kostnaderna för statstjänstemännens lönerreglering, som belöper på affärsverken, slå igenom i taxorna. Därest så sker, torde ökningen av skatteintäkterna komma att utöver kostnaderna för lönerregleringen ge ett överskott som i gynnsammaste fall skulle kunna uppskattas till omkring 50 miljoner kronor. Genom en avveckling av de subventioner av vissa varuslag, vilka infördes eller utbyggdes i samband med devalveringen hösten 1949, skulle en utgiftsbesparing å högst 50 miljoner kronor kunna ernås. Vidare är en ökning av intäkterna av tobaksskatten att förvänta när tobaksmonopolet efter årsskiftet kan kalkylera med återanskaffningskostnaderna för råvarorna. En ökning av inkomsterna för statsverket under budgetåret 1950/51 med omkring 30 miljoner kronor torde i samband härmed kunna beräknas. Av samma skäl kan varuskatten å choklad och konfityrer beräknas tillföra statsverket 10 miljoner kronor utöver i riksstaten upptaget belopp.

Tagas nu nämnda omständigheter i betraktande skulle det förut beräknade reella budgetunderskottet möjligen kunna nedbringas till ett belopp av storleksordningen 50 miljoner kronor. I och för sig skulle måhända en så ringa underbalansering av budgeten icke behöva medföra svårare konsekvenser. Å andra sidan innebär det ju likväl, att budgetutfallet i förhållande till läget vid riksstatens fastställande klart förskjutits i oförmånlig riktning. Jag har i det föregående erinrat om de påfrestningar den samhälls-ekonomiska balansen kommer att utsättas för under den närmaste framtiden. I ett läge sådant som det nuvarande, med tendenser i inflationistisk riktning, kunna därför vägande skäl anföras för åtgärder, som syfta till en ökning av statsinkomsterna.

Vid överväganden av vad som skulle kunna göras för att undanröja eller i varje fall minska de ökade anspråk på de redan hårt ansträngda produktiva resurserna, som ett utgiftsöverskott i budgeten ger upphov till, måste jämväl utsikterna för nästkommande budgetår beaktas. En preliminär genomgång av inkomna anslagsäskanden tyder på att man under budgetåret 1951/52 har att emotse väsentliga utgiftsstegringar av automatisk karaktär. Man kan därför befara en betydande försämring av budgetläget, därest inga särskilda åtgärder vidtagas.

Med hänsyn till vad nu anförts har inom finansdepartementet upptagits till närmare undersökning, på vilket sätt ytterligare statsinkomster skulle kunna ernås för att öka möjligheterna att uppnå budgetbalans för såväl innevarande som nästa budgetår. Att vidtaga en skärpning av den direkta beskattningen i detta syfte kan av olika skäl icke gärna ifrågakomma. I stället ha undersökningarna begränsats till att avse möjligheterna att skärpa beskattningen av följande slag av konsumtionsvaror, nämligen spritdrycker, maldrycker, läskedrycker samt choklad- och konfityrvaror.

Med hänsyn till den konsumtionsökning, som ägt rum efter senast genomförda skattehöjning och som betingats av samtidiga förändringar i pris- och inkomstförhållandena, kunna även sociala skäl i viss mån åberopas för en skatteskarpning.

Beträffande nu gällande skattebestämmelser rörande nyssnämnda varuslag samt konsumtionsutvecklingen på ifrågavarande områden ha vissa sammanställningar gjorts i en inom finansdepartementet upprättad promemoria på grundval av utredningsmaterial, som inhämtats från kontrollstyrelsen.

Såsom framgår av promemorian ha olika alternativ framlagts såvitt angår frågan om skärpning av spritdrycksbeskattningen. För egen del förordar jag det i promemorian såsom alt. 4 betecknade förslaget, vilket innebär en höjning av dels grundavgiften med 2 kronor för liter (från 9 till 11 kronor) dels ock procentavgiften med 20 procent (från 60 till 80 procent). Genom en dylik höjning skulle enligt kontrollstyrelsens beräkningar intäkterna av omsättnings- och utskänkningskatten å spritdrycker öka med 68 miljoner kronor för år räknat. Mot denna beräkning har jag ej funnit anledning till erinran.

I fråga om maldrycksbeskattningen har kalkylerats med en höjning av skatten å maldrycker av andra klassen från 39 till 42 öre för liter. Inkomstökningen genom en dylik skatteskarpning skulle enligt kontrollstyrelsens beräkningar uppgå till omkring 4,3 miljoner kronor. Såsom ett komplement till sistnämnda skatteskarpning har det ifrågasatts höjningar dels av skatten å maldrycker av tredje klassen från 72 till 78 öre för liter dels ock av skatten å lagrat svagdricka från 9 till 12 öre för liter.

Vidare har i promemorian kalkylerats med en höjning av skatten å läskedrycker från 18 till 21 öre för liter, vilken skattehöjning beräknats medföra en ökning av statsverkets inkomster med 3,3 miljoner kronor för helt år.

I fråga om varuskatten har räknats med en höjning av skatten å choklad- och konfityrvaror (med undantag av glass) från 60 till 80 procent av beskattningsvärdet samt av skatten å essenser, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker, från 100 till 120 procent. Ökningen i intäkterna av den föreslagna skärpta varuskatten har inom kontrollstyrelsen beräknats till 25 miljoner kronor.

De nu ifrågasatta skärpningarna av beskattningen av maldrycker och läskedrycker samt av varubeskattningen böra enligt min mening genomföras. Jämväl beräkningarna rörande inkomstökningarnas storlek kan jag godtaga.

I enlighet härmed torde den sammanlagda ökningen av statsverkets intäkter för helt budgetår räknat kunna uppskattas till $(68 + 4,3 + 3,3 + 25 =)$ 100 miljoner kronor.

Det synes angeläget att de nu förslagna skatteskärpningarna genomföras så snart som möjligt. Med hänsyn härtill synas dessa böra träda i tillämpning redan den 1 december 1950. Vissa försäljningstekniska skäl tala även härför.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat torde ökningen av statsverkets intäkter för budgetåret 1950/51 kunna beräknas till omkring 55 miljoner kronor. Jag har i det föregående uppskattat det reella budgetunderskottet för löpande budgetår till 50 miljoner kronor. Genomförandet av de nu behandlade skärpingarna i den indirekta beskattningen skulle sålunda innebära att detta budgetunderskott utjämnades och öka möjligheterna att uppnå balans mellan statens inkomster och utgifter under budgetåret 1951/52.

Jag torde slutligen få nämna, att en framställning nyligen inkommit från Föreningen Sveriges kronokamrerare, vari föreslås att anstånd med erläggande av kvarskatt skall medgivas under 1951. Slutlig ståndpunkt till detta spörsmål är jag i detta sammanhang icke beredd att taga. Därest vid den kommande prövningen övervägande skäl kunna anses tala för ett fortsatt uppskovsförfarande, torde framställning härom få göras till innevarande års riksdag. Vid beslut om dylikt uppskov kommer budgetläget att försämrans för innevarande år.»

Ovannämnda inom finansdepartementet upprättade promemoria angående ifrågasatt skärpning i beskattningen av spritdrycker m. m. har såsom *Bilaga A* fogats vid propositionen.

Av innehållet i de i ämnet väckta *motionerna* må här återgivas följande.

I motionen I:538 har framhållits, att de intäkter som beräknades inflyta genom den föreslagna höjningen av varuskatten å choklad och konfityrer vore nödvändiga för att uppnå balans i budgeten. Efterfrågan på de varor, som omfattades av denna skatt, vore emellertid till sin natur mycket elastisk. Det kunde således starkt ifrågasättas huruvida icke en ytterligare prishöjning på dessa varor skulle få en sådan effekt, att den därav föranledda omsättningsminskningen skulle medföra att de ytterligare inkomster den ökade skatten vore tänkt att inbringa i verkligheten komme att utebliva. Genom de prishöjningar, som redan under de senaste åren vidtagits på grund av dels skatthöjningar, dels fördyrade råvaror, hade man erhållit bevis för dessa varors känslighet för prisförändringar. Således vore intäkten av denna varuskatt första halvåret 1949 55,²³ milj. kr. men endast 49,⁶³ milj. kr. första halvåret 1950. Den förskjutning av efterfrågan som ägt rum från chokladindustriens produkter till övriga sockerförbrukande industriers tillverkningar ingåve även betänkligheter. Således hade produktionen av »bakelser, pepparkakor, småbröd och liknande bakverk», vilka vore helt obeskattade, ökat från 9 535 ton år 1941 till 16 990 ton år 1947, vilket alltså betydde en omsättningsökning på över 75 %. Den beskattade chokladindu-

striens omsättning hade däremot kvantitativt minskats så att den konsumerade mängden chokladvaror per individ minskat med 15 % sedan 1939. Sedan 1947 hade omsättningen kvantitativt sett nedgått med 20 %. Om tendensen till en kraftigt minskad omsättning på de beskattade chokladvarorna vore av en sådan styrka att man redan nu nått den höjd av beskattningen, där skatteintäkten av densamma vore maximum, skulle en ytterligare höjning ha till följd att samtliga led i den beskattade delen av choklad- och konfityrbranschen utsattes för betydande ekonomiska påfrestningar till följd av den minskade omsättningen utan att några fördelar ur statens synpunkt därigenom vunnes. Under sådana förhållanden måste andra vägar sökas för att uppnå syftet med den föreslagna skatten.

I motionen II:640 har erinrats om att i propositionen angivits, att vissa försäljningstekniska skäl talade för att skatteskärpningen å choklad- och konfityrvaror borde träda i tillämpning redan den 1 december. Vilka försäljningstekniska skäl som i fråga om chokladvaror ansetts tala härför vore obekant. Säkert vore emellertid att det ur flera synpunkter vore synnerligen olägligt för såväl fabrikanter som handlande om skatteskärpningen rörande dessa varor komme att träda i kraft just då. Leveranserna från fabrikanerna nådde med hänsyn till julhandeln sin kulmen under de sista veckorna i november och de första veckorna i december. Det vore uppenbarligen förenat med stora svårigheter för fabrikanterna att lägga om hela debiterings-systemet mitt i denna försäljningsrusch. Fabrikanterna skulle dessutom bliva utsatta för mycket starka påtryckningar från handlandenas sida att fullgöra leveranserna före den 1 december, vilket icke skulle kunna undgå att förorsaka en svår belastning av deras produktionsapparat. Stark irritation i förhållandet mellan fabrikanter och handlande skulle icke kunna undvikas, då somliga handlande skulle för sin julhandel erhålla chokladvarorna till det lägre priset före den 1 december, under det att andra, som stode senare i tur för leverans, skulle bli tvingade att betala det högre pris som föranleddes av skatteskärpningen. Motsvarande irritationsanledningar skulle komma till uttryck olika handlande emellan. Den ena handlanden skulle vara i stånd att tillhandahålla chokladvaror under julhandeln till de gamla priserna under det att den andre skulle nödgas uttaga de högre nya priserna. Detta förhållande skulle också för allmänheten te sig tämligen oegentligt. Lika litet tilltalande skulle det vara om de handlande, som fått sina varor till de gamla priserna, vid sin utförsäljning tillämpade de högre av skatteskärpningen föranledda priserna. Denna effekt av skärpningen skulle i allt väsentligt kunna undvikas, om dess ikraftträdande framflyttades till årsskiftet, då julhandeln vore över och då handlandenas lager i regel vore i det närmaste tömda. De framhållna olägenheterna vore undanröjda såvitt anginge den samtidigt föreslagna skattehöjningen på spritdrycker, i det att för spritdryckerna stadgats särskild skattskyldighet beträffande lager som innehades av personer, som fått tillstånd till utskänkning av sådana drycker. Motsvarande anordning vore av tekniska skäl utesluten i fråga om chokladvaror.

Den minskning i skatt, som skulle bli följden av en framflyttning av bestämmelsernas ikraftträdande, skulle säkerligen bli ganska ringa, då en stor del av chokladvarorna för julhandeln levererades före den 1 december.

I motionen II: 641 har framhållits, att skattehöjningen å choklad och konfityrer komme att helt slå igenom i konsumentpriserna. Dessa priser hade den 1 september i år måst höjas med i genomsnitt 15 procent på grund av ökade råvarukostnader bl. a. å kakaoböner, och man kunde vänta att en ytterligare justering uppåt kunde bli nödvändig på grund av resultatet av kommande avtalsrörelser. Man kunde under dessa förhållanden ställa den frågan, huru de nya konsumentpriser, som på nyåret framkomme, skulle påverka totalomsättningen av choklad och konfityrer inom landet. Om höjningen av varuskatten komme till stånd, bleve varuskattens andel i konsumentpriset cirka 35 procent för styckevaror och cirka 33 procent för varor, som såldes i lös vikt. Det vore i dagens läge knappast möjligt att ange, hur pass stor nedgången kunde beräknas bli. Det vore i varje fall ingalunda säkert, att den av kontrollstyrelsen gjorda beräkningen komme att visa sig hållbar. Under budgetåret 1948/49 inbragte varuskatten 117 milj. kr., medan den närmast följande budgetår minskade till 103 milj. kr. Orsaken till nedgången torde utan tvivel närmast vara att en högre skatteprocent tagits ut. Med en ytterligare skärpning av skatten och därtill ytterligare höjda råvarukostnader förefölle en konsumtionsminskning med 10 procent vara alltför liten — och den beräknade skatteinkomsten på 140 milj. kr. alltför optimistisk. Den kanske allvarligaste invändningen, som i synnerhet med de allt högre skattesatserna kunde riktas emot varuskatten på choklad, vore risken för uppkomsten av en omfattande tillverkning, som helt eller delvis undandroges varuskatt. Sedan råvarutillgången, främst då på socker, blivit fri vore möjligheterna till en fullt effektiv kontroll över tillverkare av typen s. k. hemkokare mycket begränsade. I konsumentkretsar ansåges icke t. ex. choklad vara en lyxvara, utan den betraktades allmänt som ett viktigt födoämne med högt kalorivärde, som komme till användning inte minst inom de mindre penningstarka befolkningsgrupperna. En höjning av skatten innebure en stor orättvisa gentemot dessa. En undersökning hade visat, att barnrika hushåll med en taxerad årsinkomst understigande kr. 6 000 erlade cirka 4 procent av årsinkomsten för köp av chokladvaror, medan hushåll med en årsinkomst överstigande kr. 12 000 använde endast ca 1 procent av årsinkomsten för samma ändamål.

I motionen II: 642 har anförts, att avsikten med de föreslagna skattehöjningarna icke endast vore att åstadkomma en budgetbalans; även denna gång hade dessa till ändamål att suga upp köpkraft och därmed minska den privata konsumtionen. För att bringa budgetens inkomster att täcka utgifterna ansåges det uteslutet att tillgripa en höjning av de direkta skatterna. En engångsskatt på förmögenhet nämndes icke ens i detta sammanhang, fastän utgifterna föranleddes i väsentlig grad av regeringens militära

upprustningsplaner. Riksdagen ansåge ju en sådan skatt principiellt riktig för att täcka en del av rustningskostnaderna under krigstiden, ehuru denna beskattning aldrig blivit verkställd. I stället skulle dessa pengar uttagas i form av höjda konsumtionsskatter. Detta bidroge i sin tur till att höja priserna och levnadskostnaderna. Att det på något sätt skulle föreligga sociala skäl för en sådan skatteskärpning, som nu föreslagits, måste väl ändå vara ett oriktigt påstående. Med i stort sett konstanta dryckesvanor betydde det för de lägre inkomsttagarna, att denna beskattning ginge ut över dem och deras familjer mycket mera kännbart än över högre inkomsttagare och ekonomiskt välsituerade personer. Detsamma gällde även de fattigare barnfamiljerna vid en jämförelse med de ekonomiskt välsituerade då det gällde choklad- och konfityrskatten. Priset på spritdrycker sprunge upp till en höjd som kunde innebära, att hembrännare och langare började anse marknaden gynnsammare för sin verksamhet. Något nykterhetsfrämjande perspektiv syntes denna skattepolitik icke innehålla; den hade tydligen valts därför att regeringen räknat med att stöta på minsta motståndet i fråga om dessa skatteobjekt.

Till utskottet ha i anledning av den förevarande propositionen ingivits *skrifter* av Svenska choklad- och konfektyrfabrikantföreningen u. p. a., Konfektyr-Grossisternas riksförbund, Sveriges frukt- & konfektyrhandlareförbund, Sveriges speceri- & lanthandlareförbund samt Sveriges kioskidkares riksförbund. Svenska choklad- och konfektyrfabrikantföreningen u. p. a. har vid sin framställning fogat en promemoria beträffande beräkningen av konsumtionen av beskattade chokladvaror m. m. ävensom en redogörelse för en undersökning av fördelningen av konsumtionen av choklad och konfityrer på olika inkomstgrupper i Sverige. Framställningarna, som avse den föreslagna höjningen av varuskatten å choklad- och konfityrvaror, utmyнна samtliga i ett avstyrkande av sagda skatteskärpning. I andra hand har — förutom av Sveriges kioskidkares riksförbund — yrkats att, därest skattehöjningen komme till stånd, densamma måtte träda i kraft först den 1 januari 1951. Av innehållet i skrifterna må här återgivas följande.

Svenska choklad- och konfektyrfabrikantföreningen u. p. a. har i sin framställning anfört bl. a. följande. Även om chokladvaror ur en snäv synvinkel kunde betraktas såsom umbärliga, så utgjorde de dock för breda folklager ett fullt naturligt tillskott till den dagliga kosten. Detta bestyrktes av att de mindre inkomsttagarna svarade för en större del av totalkonsumtionen än de högre inkomsttagarna. Skatten hade även i hög grad olika inverkan för skilda kategorier tillverkare. Varor, vilka hade praktiskt taget identiskt samma sammansättning som chokladindustriens gängse produkter, kunde nämligen bliva obeskattade blott på den grund att de framställdes utanför denna industri. Sålunda beskattades icke bakverk bestående av mandel och socker (marsipan) med hölje av choklad, medan däremot praliner, som ävenledes utgjordes av marsipan med chokladhölje, beskattades, vilket även

vore fallet med s. k. marsipanlimpor. Det förekomme vidare bakverk, bestående av en blandning utav äggvita och socker, försedda med chokladhölje, som icke beskattades, medan artiklar framställda inom chokladindustrien med samma beståndsdelar bleve beskattade.

Under år 1948 genomfördes en höjning av skatten från 40 till 60 %, som tillsammans med råvaruprisstegringar medförde en höjning av konsumentpriserna med 20 %. Denna kraftiga prishöjning hade förorsakat att omsättningen i kronor räknat gått tillbaka med cirka 5 % sedan 1947, vilket kvantitativt sett innebure att omsättningen nedgått med ej mindre än 20 % och att den nu vore cirka 10 % lägre än före kriget. Omsättningsutvecklingen inom chokladindustrien vore särskilt anmärkningsvärd om den jämfördes med tendensen inom andra sockerförbrukande industrier. Med hänsyn till tendensen att efterfrågan överflyttades till andra icke beskattade eller mindre hårt beskattade produkter förefölle det troligt, att en ytterligare höjd beskattning av chokladvaror icke enbart ledde till en för industrien högst kännbar kvantitativ minskning av efterfrågan, utan dessutom vore det icke uteslutet att den kunde förorsaka att omsättningsminskningen bleve av sådan storleksordning att någon ökning av skatteinkomsten över huvud taget icke uppstode. Även i ett annat avseende komme den föreslagna skattehöjningen att skärpa redan bestående missförhållanden, nämligen i fråga om risken för skattesvek. Normalt brukade leveranserna för julförsäljningen äga rum till handeln från omkring mitten av november till omkring mitten av december. Av lätt förklarliga skäl sökte chokladindustriens kunder i år att få samtliga leveranser fullgjorda före den 1 december. Givet vore att en betydande orättvisa inom handeln komme att uppstå därigenom att vissa handlande kunnat få varor efter den lägre skattesatsen, medan andra finge erlægga högre skatt för samma slags varor. För industriens del innebure den redan inträdda forceringen i leveranserna påtagliga störningar i distributionsrutinen, varjämte irritationer uppstode i förhållande till de kunder, vilkas önskemål om leverans före skattehöjningen icke kunde tillgodoses. Det skulle ur såväl industriens som handels intressen vara förenat med väsentligt mindre olägenheter om skatteändringen skedde den 1 januari 1951.

Konfektyr-Grossisternas riksförbund har anfört, att de faktiska skattersultat, som med hänsyn till av departementschefen angivna allmänna synpunkter skulle kunna nås genom en skattehöjning, måste bli obetydliga samtidigt som den av departementschefen framförda argumenteringen syntes direkt felaktig i vad det gällde konfityrvaror. Enligt riksförbundets mening föreläge skäl till att ifrågasätta, huruvida den föreslagna skatteökningen vore motiverad. I samband därmed ville riksförbundet påtala de mycket väsentliga svårigheter, som ett genomförande av lagförslaget skulle medföra, därest tidpunkten för ikraftträdandet fastställdes till den 1 december. Ur handels synpunkt torde den föreslagna tidpunkten vara den olämpligaste på hela året, enär skattehöjningen skulle inträffa under en

period, då såväl tillverkare som partihandel vore mitt uppe i leveranser till den stundande julsäsongen. Därest tidpunkten för ikraftträdandet uppskötes till den 1 januari 1951, skulle olägenheterna reduceras i hög grad. De belopp som statskassan skulle kunna förlora genom att uppskjuta ikraftträdandet en månad syntes bliva obetydliga.

Sveriges frukt- & konfektyrhandlareförbund samt *Sveriges speceri- & lanthandlareförbund* ha erinrat om att de i skrivelse till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 29 augusti 1950 hemställt, att åtgärder om möjligt vidtoges till nedbringande av varuskatten på choklad- och konfityrvaror. Kravet på en reducerad skattesats motiverades i första hand med att choklad- och konfityrvarorna icke kunde jämföras med lyxbetonade, huvudsakligen umbärliga varor. I stället för att tillmötesgå framställningen om skattesänkning hade departementschefen nu förelagt riksdagen förslag till bl. a. ökning av varuskatten på konfityrvaror. Något faktiskt belägg för kontrollstyrelsens i propositionen redovisade antaganden om ökade intäkter genom skärpt beskattning finnes icke. Det verkliga förhållandet vore i stället, att detaljhandelns försäljningssiffror under september och oktober månader sjunkit med ca 15 % i förhållande till motsvarande tid närmast föregående år. Inom detaljhandeln hade man genom den dagliga kontakten med kunden allmänt fått den uppfattningen att priserna på choklad- och konfityrvaror redan nu kommit till en sådan nivå, att varje ytterligare prishöjning med största sannolikhet komme att medföra en betydande omsättningsminskning. Ingen kunde bestrida, att konfityrvarorna vore avsevärt konjunkturkänsligare och mer priselastiska än andra konsumtionsvaror. Detaljhandeln måste givetvis räkna med en minskad bruttoförtjänst på choklad- och konfityrvaror på grund av dels den beräknade omsättningsminskningen och dels de ökade svinnkostnaderna. Om det framlagda skatteförslaget ledde till den av detaljhandeln befarade betydligt kraftigare omsättningsminskningen måste man räkna med en höjd procentuell marginal för att detaljhandelns totala lönsamhet på försäljningen av choklad och konfityrer icke skulle försämrast. Om den föreslagna skatteökningen på chokladvaror genomfördes trots de framförda sakinvändningarna, vore det alldeles uppenbart att den föreslagna tidpunkten för skatteökningens genomförande vore den sämsta tänkbara och ovillkorligen måste framflyttas till den 1 januari 1951.

Sveriges kioskidkares riksförbund har framhållit, att omsättningen i kioskerna minskat under år 1950, i början av året sakta men de senaste månaderna snabbare. Kioskidkarna, som redan nu ofta hade svårt att klara sig på den inkomst kioskförsäljningen gäve, skulle komma att ställas inför det faktum, att levnadsomkostnaderna ökade samtidigt som den redan nu knappa inkomsten hotade att minska. Statsmakterna hade uttalat en önskan om att partiellt arbetsföra skulle äga företräde vid meddelandet av tillstånd till kioskhandel. Redan nu vore halva antalet av landets ca 3 000 privata

kioskägare att räkna till partiellt arbetsföra. Riksförbundets uppfattning vore den, att den redan nu minskade efterfrågan på choklad och konfityrvaror i kioskerna komme att ytterligare kraftigt sjunka, om skatteförslaget godkändes. Denna nedgång i omsättningen komme att sänka levnadsstandarden för en grupp hårt strävande näringsutövare under existensminimum.

Vidare må nämnas, att utskottet under hand från *kontrollstyrelsen* införskaffat vissa uppgifter rörande försäljningen av choklad- och konfityrvaror. Av dessa uppgifter framgår bl. a. följande:

Skatteintäkten för inom riket tillverkade choklad- och konfityrvaror uppgick för budgetåret 1948/49 till 117,8 miljoner kronor och för budgetåret 1949/50 till 104,5 miljoner kronor. Ifrågavarande skatteintäkt härrörde huvudsakligen från leveranser till återförsäljare, som ägt rum under tiden 1 maj 1948—30 april 1949 respektive 1 maj 1949—30 april 1950. Under sistnämnda tidsperiod hade prisändringar beträffande choklad- och konfityrvaror — med undantag för glass — ägt rum vid två tillfällen, dels en pris-sänkning den 31 oktober 1949 med i genomsnitt 10 procent, dels ock en prishöjning den 17 januari 1950 med i genomsnitt 4 procent. Därjämte vore att märka, att varuskatten för halvfabrikat av mandelmassa och liknande massa icke uttagits för tiden efter den 30 september 1949. Om hänsyn toges till dessa förhållanden, återstode en differens av allenast cirka 3,4 miljoner kronor. Denna kvarvarande differens, vilken så gott som uteslutande uppkommit under september och oktober månader 1949, syntes dock icke vara uttryck för någon av skattehöjningen den 1 mars 1948 påverkad efterfrågeminskning utan berodde fastmer på den återhållsamhet beträffande inköpen av hithörande varor, som präglat angivna månader med anledning av den väntade prissänkningen den 31 oktober 1949. En jämförelse mellan försäljningen av inom riket tillverkade choklad- och konfityrvaror under januari—augusti månader åren 1948, 1949 och 1950 visade, att skattehöjningen i mars 1948 icke medfört minskning av försålda kvantiteter, utan att tvärtom en icke obetydlig ökning ägt rum. Jämförelsen mellan angivna tidsperioder åren 1948 och 1950 utvisade en ökning av cirka 7 procent. Även vid jämförelse mellan kalenderåren 1947 och 1948 kunde viss försäljningsökning påvisas. Trots prishöjningen den 1 mars 1948 — som var föranledd icke blott av den 50-procentiga skattehöjningen utan även av ökade råvarukostnader (höjning härför medgavs av priskontrollnämnden med 12,5 procent) — översteg den under år 1948 försålda kvantiteten choklad- och konfityrvaror av inhemsk tillverkning motsvarande försålda kvantitet år 1947 med 5,8 procent.

Utskottets yttrande.

Den nu förevarande propositionen nr 255 utmynnar i förslag till skärpt beskattning av vissa konsumtionsvaror, nämligen spritdrycker, malt- och läskedrycker, choklad- och konfityrvaror samt essenser och extrakter avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker. Emellertid ha såsom bakgrund till dessa förslag behandlats andra spörsmål av mera allmän räckvidd. I propositionen har sålunda lämnats en redogörelse för det nuvarande allmänna ekonomiska läget inom landet. Vidare behandlas i propositionen de förändringar i fråga om budgeten för budgetåret 1950/51, som blivit aktuella under tiden efter det att riksstaten för nämnda budgetår fastställts vid innevarande riksdags vårsession och som till övervägande del föranletts av ökade utgifter för försvarsberedskapen.

I fråga om det ekonomiska läget har departementschefen i propositionen givit uttryck åt den genomgripande förändring och den försämring som inträtt under de senaste månaderna. Även utskottet vill understryka det nuvarande lägets allvar. De risker för en ny internationell prisstegringskonjunktur, som kunde förutses redan vid årsskiftet men mot vilka då kunde ställas ungefär lika starka prissänkningstendenser på andra områden, ha nu aktualiserats och för tillfället undanträngt de förutvarande tendenserna till prissänkning. Det är uppenbart att vårt land icke kan isolera sig från denna utveckling. De utifrån kommande prisstegringstendenserna förstärkas för vårt lands vidkommande därav att de på hösten 1949 införda importsubventionerna nu hålla på att avvecklas. Detta innebär, att de av devalveringen betingade prishöjningarna med drygt ett års eftersläpning komma att framträda i den inhemska prisnivån samtidigt med prisstegringarna på världsmarknaden. Härtill kommer att de lönehöjningar, som kunna emotses såsom resultat av de nu inledda lönerörelserna, kunna väntas få återverkningar på den inhemska prisnivån. Nämnda omständigheter kunna samverka till en betänklig uppdrivning av prisnivån inom landet. Såsom departementschefen framhållit kan denna utveckling giva upphov till rubbningar i den samhälls-ekonomiska balansen och därmed omintetgöra resultatet av de senaste årens stabiliseringssträvanden. Det gäller därför att från början föra en inflationsbekämpande politik inriktad på att hålla efterfrågan i samhället inom gränsen för de reala resurserna.

I likhet med departementschefen anser utskottet det angeläget att under den närmaste framtiden återhållsamhet iakttages på såväl investerings- som konsumtionsområdet. Beträffande investeringarna göres i propositionen gällande, att tillståndsgivningen för byggnader och anläggningar anpassats till det nu inträdda läget, och att under rådande förhållanden någon ökning av byggnadsvolymen icke är möjlig. För att öva inflytande på de investeringar som ligga utanför byggnadsregleringen har en restriktivare kreditpolitik tillämpats med stöd av den särskilda lagstiftningen angående affärsbankernas kassareserver. Frågan om en begränsning av sådana investeringar som fi-

nansieras med företagens egna medel har, enligt vad i propositionen vidare upplysts, upptagits till övervägande inom finansdepartementet. I detta sammanhang får utskottet vidare nämna, att enligt vad utskottet inhämtat en överenskommelse rörande prisutjämningsavgifter på vissa exportvaror numera träffats mellan Kungl. Maj:t och vederbörande branschorganisationer. Vad härefter angår frågan om möjligheterna att hålla tillbaka konsumtions- efterfrågan vill utskottet erinra om att en särskild utredning tillsatts med uppdrag att undersöka möjligheterna till besparingar i statsutgifterna. Där- est de i förevarande proposition föreslagna skatteskärpningarna genom- föras, kommer en ökad del av den privata köpkraften för konsumtionsända- mål att indragas till statsverket. Dessa skatteskärpningar understiga emeller- tid de samtida statliga utgiftsökningarna. Ytterligare åtgärder kunna bli- va erforderliga i syfte att begränsa den privata konsumtionsefterfrågan. Er- farenheterna från tidigare perioder av bristande samhällsekonomisk jämvikt belysa svårigheterna att återställa balansen sedan efterfrågan i samhället en- gång tillåtits överstiga de produktiva resurserna. Enligt utskottets uppfatt- ning är det därför i nu rådande allvarliga läge synnerligen angeläget, att upp- komsten av ett efterfrågeöverskott förhindras eller, i den mån ett sådant redan kan anses vara för handen, begränsas.

Såsom förut omnämnts har i propositionen jämväl behandlats de föränd- ringar i fråga om budgetläget som inträtt under tiden efter det att riksstaten för budgetåret 1950/51 fastställdes vid innevarande riksdags vår- session. I detta hänseende har i propositionen erinrats om att ett överskott beräknades uppkomma i riksstaten för nämnda budgetår på 159 miljoner kronor, varav dock 97 miljoner kronor utgjordes av automobilskattemedel, och att om hänsyn även toges till förbrukningen av medel å äldre reserva- tionsanslag — beräknad till 100 miljoner kronor — det reella budgetöver- skottet skulle stanna vid omkring 60 miljoner kronor och i sin helhet hänföra sig till automobilskattemedel. Vidare har i propositionen behandlats *dels* omfattningen av de nya medelsbehov — för förstärkande av försvarsbered- skapen och för vissa andra ändamål — som framkommit sedan riksstaten fastställdes och *dels* vilka inkomstökningar för statsverket, som kunde an- tagas uppstå under återstående delen av innevarande budgetår.

Av vad i propositionen upplysts framgår med all tydlighet, att en försäm- ring i budgetläget inträtt i jämförelse med de förhållanden som rådde vid detta budgetårs ingång. De utgiftsökningar som redovisas i propositionen och som väsentligen äro att hänföra till utgifter för stärkande av försvars- beredskapen torde, såvitt utskottet kunnat finna, vara ofrånkomliga. Någon ökning på riksstatens inkomstsida av samma storleksordning som nyss an- tydda utgiftsökningar — utan att tillgripa en skärpt beskattning — synes däremot icke vara att förvänta.

Enligt i propositionen framlagda beräkningar skulle, under förutsättning att inga skatteskärpningar nu genomfördes och att på riksstatens utgiftssida redovisades förbrukningen av äldre reservationsmedel till ett sammanlagt belopp av $(100 + 45 + 21 =)$ 166 miljoner kronor, ett reellt budgetunder-

skott uppkomma på omkring 50 miljoner kronor. Huruvida de siffror på riksstatens utgifts- och inkomstsidor, som angivits i propositionen och som ligga till grund för framräknandet av nyssnämnda budgetunderskott, även komma att bli definitiva kan icke för närvarande bedömas, då riksdagen ännu icke tagit ställning till de olika anslagsäskanden och övriga förslag som finnas omnämnda i propositionen. Emellertid anser utskottet sig kunna antaga, att några ändringar i dessa siffror av sådan storleksordning, att de påverka budgetberäkningarna i stort, icke komma att inträda i anledning av riksdagsbehandlingen av nyssberörda anslagsäskanden och förslag; i varje fall synes det icke troligt att ifrågavarande siffror komma genom beslut från riksdagens sida att jämkas eller ändras i sådan riktning att budgetunderskottet minskas i jämförelse med de i propositionen framlagda beräkningarna.

I detta sammanhang må i fråga om storleken av budgetunderskottet även hänvisas till vad departementschefen anfört därom, att budgetläget för innevarande år komme att ytterligare försämrats därest, på sätt Föreningen Sveriges kronokamrerare yrkat, anstånd med erläggande av kvarstående skatt skulle medgivas under år 1951. Emellertid har för utskottet upplysts, att någon proposition med förslag om sådant anstånd icke är att förvänta till innevarande års riksdag.

Med hänsyn till vad nu anförts bör enligt utskottets uppfattning det reella budgetunderskottet för budgetåret 1950/51 beräknas till ett belopp icke understigande 50 miljoner kronor.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att det i nuvarande läge med tendenser i inflationistisk riktning är motiverat att åtgärder vidtagas som syfta till att öka statsinkomsterna och därigenom eliminera budgetunderskottet. Enligt utskottets mening skulle det med hänsyn till inflationsriskerna till och med varit önskvärt om en överbalansering av budgeten för innevarande budgetår kunnat uppnås. En sådan överbalansering skulle varit lämplig även ur den synpunkten att — såsom anmärkts i förevarande proposition — vid riksdagens höstsession begärts nya bemyndiganden att utlägga materielbeställningar under fjärde huvudtiteln inom en sammanlagd kostnadsram av 59 miljoner kronor, för vilket belopp täckning självfallet måste anskaffas på inkomstsidan i kommande års driftbudget.

I motiveringen för sitt uttalande i propositionen, att en budgetbalans bör eftersträvas — vilket uttalande är hänförligt till såväl innevarande som nästkommande budgetår — har departementschefen anfört, att preliminär genomgång av inkomna anslagsäskanden tydde på att man under budgetåret 1951/52 hade att emotse väsentliga utgiftsstegringar av automatisk karaktär. I anslutning härtill vill utskottet — som det enligt riksdagsordningen åligger att förbereda frågor om bevillnings utgörande och föreslå sättet att genom bevillning åvägabringa jämvikt i statsregleringen — icke underlåta att framhålla, att utskottet, som med stark oro uppmärksammat tendenserna till stegring av statsutgifterna, finner det i hög grad angeläget att stor försiktighet iakttages från statsmakternas sida vid fattande av beslut som föranleda eller framdeles komma att medföra ekonomiska anspråk gentemot statsverket.

I fråga om sättet att ernå ytterligare statsinkomster i syfte att förhindra en underbalansering av budgeten för innevarande budgetår har departementschefen anfört, att en skärpning av den direkta beskattningen kunde av olika skäl icke gärna ifrågakomma; i stället hade enligt departementschefen undersökningarna begränsats till att avse möjligheterna att skärpa beskattningen av följande slag av konsumtionsvaror, nämligen spritdrycker, maldrycker, läskedrycker samt choklad- och konfityrvaror.

Beträffande den närmare omfattningen av de sålunda förordade skattskärpningarna innebär propositionen, att — såvitt angår omsättnings-skatten å spritdrycker — en höjning vidtages av grundavgiften från 9 till 11 kronor för liter samt av procentavgiften från 60 till 80 procent. I fråga om maldrycker och läskedrycker föreslås i propositionen följande skattehöjningar, nämligen på maldrycker av andra klassen från 39 till 42 öre, på maldrycker av tredje klassen från 72 till 78 öre, på lagrat svagdricka (klass 1) från 9 till 12 öre samt på läskedrycker från 18 till 21 öre, allt för liter räknat. Slutligen föreslås en skärpning av varubeskattning av choklad- och konfityrvaror (med undantag av glass) från 60 till 80 procent av beskattningsvärdet samt av essenser och extrakter, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker, från 100 till 120 procent av nyssnämnda värde. Vad angår de inkomstökningar som kunna beräknas uppkomma för statsverket vid ett genomförande av nu angivna skatteskarpningsar har i propositionen anförts, att inkomstökningarna för helt år räknat kunde uppskattas till omkring 100 miljoner kronor, därav belöpte på spritdrycker 68, maldrycker 4,3, läskedrycker 3,3 samt choklad- och konfityrvaror 25 miljoner kronor. Enligt vad i propositionen vidare anförts kunde inkomstökningarna under innevarande budgetår, därest skatteskarpningsarna trädde i kraft den 1 december 1950, beräknas till omkring 55 miljoner kronor.

I anslutning till framläggandet av dessa förslag har departementschefen uttalat, att ett genomförande av berörda skärpningsar i den indirekta beskattningen skulle innebära att budgetunderskottet å 50 miljoner kronor bleve utjämnat.

För egen del är utskottet — i likhet med departementschefen — av den uppfattningen, att då det gäller att tillföra statsverket ytterligare inkomster under innevarande budgetår i syfte att eliminera det förut berörda budgetunderskottet, inget annat val står till buds än att genomföra en skärpning av den indirekta beskattningen. Vidare anser utskottet uppenbart, att erforderliga skatteskarpningsar på detta område i första hand böra drabba den mera umbärliga konsumtionen.

Med den ståndpunkt som utskottet sålunda tagit till frågan om nödvändigheten av att tillföra statsverket ytterligare inkomster i syfte att hindra en underbalansering av budgeten och om sättet för att nå detta syfte kan utskottet icke biträda motionen II: 642, däri yrkats att propositionen måtte avslås. Denna motion avstyrkes alltså.

Såsom förut omnämmts innebära de i propositionen framlagda förslagen att en skärpning skulle genomföras av den indirekta beskattningen i fråga

om spritdrycker, malt- och läskedrycker, choklad- och konfityrvaror samt vissa essenser och extrakter.

Mot denna avgränsning av området för erforderliga skatteskärpningar har i de i ärendet väckta motionerna icke framställts annan erinran än såvitt angår den ifrågasatta skärpningen i beskattningen av choklad- och konfityrvaror. I sistnämnda hänseendet har i motionen I: 538 yrkats, att riksdagen måtte, med avslag å propositionen i nu förevarande del, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning av frågan om beskattningen av berörda varor. Vidare har i motionen II: 641 yrkats avslag å propositionen beträffande den föreslagna skatteskärpningen å choklad- och konfityrvaror.

Enligt utskottets mening är frågan om fördelningen av den ökade skattebelastningen på olika slag av konsumtionsvaror i hög grad komplicerad. Då syftet med de ifrågasatta skatteskärpningarna uttryckligen angivits vara att tillföra statsverket ytterligare inkomster måste skärpningarna avvägas så, att detta syfte icke äventyras genom en mera betydande konsumtionsminskning eller en omläggning av hittills gängse konsumtionsvanor. Sistnämnda synpunkt är värd särskild uppmärksamhet av den anledningen att den indirekta beskattningen numera nått en sådan höjd, att det icke utan vidare kan antagas, att en skatteskärpning på en konsumtionsvara också medför ökade skatteintäkter. Vid nya skärpningar på den indirekta beskattningens område är det ävenledes nödvändigt att beakta de enskilda näringsutövarnas intressen av att snedvridningar och icke önskvärda strukturförändringar inom industri och handel hindras. Å andra sidan kan en skatteskärpning som berör spritdrycker och maldrycker svårligen genomföras utan att samtidigt hänsyn tages till sociala skäl som tala för och emot skatteskärpningen.

Såvitt utskottet kunnat finna synes i förevarande fall enighet i stort sett föreligga därom att de erforderliga skatteskärpningarna böra drabba spritdrycker, malt- och läskedrycker samt förut omnämnda essenser och extrakter. Beträffande frågan om skärpning i beskattningen av choklad- och konfityrvaror är det enligt utskottets uppfattning av vikt att den sektor av beskattningsområdet som kommer att drabbas av skatteskärpningarna göres så vidsträckt som möjligt. Det kan nämligen icke anses riktigt att den ökade beskattningen — som ju i huvudsak motiveras med att nya anslag erfordras för höjande av försvarsberedskapen — uttages endast av det befolknings-skikt som konsumerar alkoholhaltiga och därmed jämförliga drycker; även övriga befolkningsgrupper måste självfallet bära sin andel i de nu aktuella utgiftsökningarna för försvarsberedskapen. De invändningar som motionsvis eller i de till utskottet ingivna skrifterna anförts mot en skärpt beskattning av choklad- och konfityrvaror kan utskottet icke tillmäta någon avgörande betydelse. Det statistiska material som åberopats till stöd för att choklad- och konfityrvaror skulle undantagas från den skärpta beskattningen är icke, enligt vad för utskottet blivit upplyst, så fullständigt att en rättvisande bild erhålles av läget inom ifrågavarande bransch. Utskottet kan förty ansluta sig till den i propositionen uttalade meningen att de erforder-

liga skärpningarna på den indirekta beskattningens område böra genomföras icke endast med avseende å spritdrycker (inklusive essenser m. m.) samt malt- och läskedrycker utan även såvitt angår choklad- och konfityrvaror.

Jämväl beträffande frågan om den närmare fördelningen av ökningen i skattebördorna mellan de olika konsumtionsvarorna inbördes ha olika uppfattningar uttalats. Inom utskottet har sålunda gjorts gällande att konsumtionsutvecklingen och förhållandena inom respektive branscher motiverade, att beskattningen av maldrycker av andra klassen ävensom av läskedrycker skärptes i högre grad än som föreslagits i propositionen. Vidare har utskottet haft anledning att särskilt diskutera, huruvida skärpningen i beskattningen av spritdrycker borde vidtagas genom höjning av både grundavgiften och procentavgiften eller på annat sätt. Vid sina överväganden härutinnan har utskottet emellertid icke ansett att sådana omständigheter förebragts som böra föranleda ett frångående av de i propositionen framlagda förslagen till skatteskarpningarnas genomförande.

Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande hänseenden och avstyrker de förut berörda motionerna I: 538 och II: 641.

I motionen II: 640 har hemställts, att de ifrågasatta skärpningarna i beskattningen av choklad- och konfityrvaror m. m. skulle träda i kraft den 1 januari 1951 i stället för den i propositionen föreslagna dagen den 1 december 1950. Såsom motivering härför har i huvudsak åberopats, att om ikraftträdandet skedde redan sistnämnda dag skulle betydande olägenheter uppstå för julhandeln med choklad- och konfityrvaror; bland annat förelåge risk för att dubbla prisnivåer skulle förekomma vid julförsäljningen av dessa varor.

För egen del har utskottet den inställningen, att så kort tidrymd som möjligt i allmänhet bör förflyta från den dag då planerna på en skärpning på den indirekta beskattningens område blivit kända till dagen för ändringens ikraftträdande; ju kortare tidrymden blir ju mindre framträda de i motionen påtalade riskerna för snedvridna produktionsförhållanden inom fabrikationen och ändrade konkurrensförhållanden inom handeln. Denna synpunkt talar alltså emot ett bifall till motionen. Ur rent fiskalisk synpunkt kan det självfallet icke vara av något intresse att tiden för ikraftträdandet sättes så sent, att de skattepliktiga tillverkarnas lager helt tömmas och en lagerökning äger rum på grossist- och detaljiststadiet, vilken icke har annan motivering än önskemålet att i det längsta undgå verkningarna av skatteskarpningen. Inom utskottet har anförts, att de mindre företagarna inom choklad- och konfityrbranschen, exempelvis kioskägare, på grund av sin begränsade tillgång på rörelsekapital, icke hade samma möjligheter som de större och mera kapitalstarka företagarna att före den 1 december få varor till julhandeln levererade från tillverkarna. Häremot må emellertid framhållas, att inom branschen i allmänhet tillämpas en kredittid av minst en månad jämte fri leveransmånad. Vidare har utskottet inhämtat att redan nu förekommer i viss utsträckning inom förevarande bransch — i varje fall i fråga om försäljningen från de större fabriker — en kvotering av leveranserna, vilken

i sin mån är ägnad att begränsa möjligheterna till ökad lagerhållning inom handeln av varor beskattade efter den lägre skattesatsen. Dessutom förutsätter utskottet, att statens priskontrollnämnd med särskild uppmärksamhet följer prisutvecklingen inom denna bransch vid tidpunkten för skatteskärpningens ikraftträdande. Med hänsyn till vad sålunda anförts ansluter utskottet sig till Kungl. Maj:ts förslag jämväl såvitt angår tidpunkten för ikraftträdandet av skatteskärpningen å choklad- och konfityrvaror m. m.

I enlighet härmed avstyrker utskottet även motionen II: 640.

De vid propositionen fogade författningsförslagen föranleda ingen erinran från utskottets sida. Vad nu sagts gäller även de föreslagna ändringarna i den vid tulltaxeförordningen fogade tulltaxan.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 255

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen;

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker;

5) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen; och

6) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skall från och med den 1 december 1950 hava den i propositionen föreslagna lydelsen; samt

B) att följande motioner, nämligen

1) motionen I: 538 av herr Carl Sundberg,

2) motionen II: 640 av herr Kollberg,

3) motionen II: 641 av herr Christenson i Malmö m. fl., samt

4) motionen II: 642 av herrar Persson i Landafors och Karlsson i Stuvsta, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 november 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sjö Dahl, Gustaf Elofsson, Velander, Heiman, Franzon, Niklasson, Wehtje, Falk, Petrén och Damström, samt

från a n d r a kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Sandberg, Orgård, Kristensson i Osby, Sundström*, Hagberg i Malmö, Nilsson i Kristinehamn, Persson i Svensköping och Vigelsbo.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservat ion

av herrar *Gustaf Elofsson* och *Vigelsbo* beträffande beskattningen av malt-drycker och läskedrycker.

Särskilda yttranden:

I) av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Hagberg* i Malmö, vilka anfört följande:

»Den ekonomiska utvecklingen under senare tid har varit ur stabilitets-synpunkt otillfredsställande. Den har aktualiserat och skärpt en brist på naturlig balans i svensk hushållning, om vars befintlighet ingen kunnat vara okunnig. Den bristande motståndskraft mot utifrån kommande påfrestningar, med vilken alla nu måste räkna, visar, att svensk samhällsekonomi icke är tillräckligt stark i själva grunden. Produktionslivet har dock givit ständigt stigande utbyte och de tekniska framstegen ha skapat förutsättningar för en fortsatt utveckling i samma riktning.

Att vårt land icke kunnat och ej heller kan vara oberört av den internationella utvecklingen är självklart. Uppgiften för svensk ekonomisk po-

litik borde därför ha varit att under de av denna utveckling givna förutsättningarna skapa grunden för en hög och jämn sysselsättning och ett fast penningvärde.

På senare tid uppmärksammade drag i den internationella konjunkturen markera ytterligare behovet av ett sammanhängande program för den ekonomiska politiken och av en målmedveten vilja att genomföra detsamma. Det gäller att göra det möjligt för svenska folket att utnyttja de faktiska förutsättningar, som finnas för förbättringar i livsvillkoren utan att skapa risker — särskilt för den närmaste framtiden.

Något program i ovan antydd mening innehåller icke propositionen med förslaget till skärpningar i den indirekta beskattningen. Då vi förvänta, att regeringen i annat sammanhang under denna höst kommer att giva riksdagen tillfälle att taga ställning till ett sådant, anse vi, att bevillningsutskottet bort begränsa sig till den statsfinansiella och skattemässiga sidan av problemet.

Det allvarliga statsfinansiella läge, i vilket vi befinna oss, har icke uppkommit just nu. Det hänger samman med hela utgiftsutvecklingen under senare år. Det faktum — som i propositionen framhållits — att behovet av ökade statsinkomster icke kan täckas genom direkt beskattning är en följd av den hittills förda skattepolitiken. Nödvändigheten att nå balans mellan statens löpande utgifter och inkomster är ofrånkomlig. Att redan betydande svårigheter föreligga i detta hänseende för budgetåret 1951/52 har konstaterats. Denna omständighet föranleder oss att understryka den trängande angelägenheten av en planering på längre sikt av statens utgifter och inkomster och att därvid de s. k. automatiska utgiftstegringarna bringas under kontroll. Åtgärder böra sålunda icke föreslås eller genomföras, utan att de slutliga utgifterna härför och sättet för finansieringen redan vid beslutets fattande kunna överblickas.»

II) av herrar *Petrén, Sandberg, Kristensson* i Osby och *Persson* i Svensköpp, vilka anfört följande:

»Vid riksstatens fastställande för innevarande budgetår beräknades ett budgetöverskott på 159 milj. kronor framkomma. Genom de anslagsökningar som nu genom särskilda propositioner begärts kommer detta, trots av den ekonomiska utvecklingen och av andra skäl betingade inkomstökningar, att nedgå till cirka 120 milj. kronor. I proposition nr 255 göres emellertid en nedräkning av budgetutfallet med hänsyn till beräknad förbrukning av äldre reservationsanslag, och man erhåller med anledning härav ett s. k. reellt budgetunderskott på 50 milj. kr. Detta är ett resonemang och ett framställningssätt som vi ej kunna godtaga, då dessa reservationsmedel äro upptagna i tidigare års riksstater och avsikten givetvis ingalunda kan vara att så snart reservationsförbrukning föreligger av skattebetalarna på nytt utkräva medel för samma ändamål. Enligt i propositionen ingående uppgifter är budgeten överbalanserad och kan inte heller enligt under tidigare år tillämpad praxis angivas annat än som överbalanserad och detta

med en summa av 120 milj. kr. Det i propositionen redovisade budgetutfallet kan följaktligen i och för sig ej nu ge anledning till någon skatte-skärpning. Att en sådan ändå i nuvarande läge av oss accepteras är med hänsyn till den utveckling samhällsekonomin tagit och den betydande reservationsmedelsförbrukning som försvarsutbyggnaden föranleder. Det är alltså icke på grund av statsfinansiella balanseringssynpunkter utan med hänsyn till jämvikten i samhällsekonomin som vi ansluta oss till förslaget om dessa skattehöjningar.

Vi vilja i detta sammanhang framhålla, att statskassans bidrag till en stabilisering av samhällsekonomin under detta finansår blir större än vad som framkommer av det siffermässiga budgetutfallet, vilket uppskattas till ett överskott på 175 milj. kr. eller något mer än reservationsmedelsförbrukningen. De ökade källskatteavdrag, som till följd av nästa års väntade inkomsthöjningar för skattebetalarna göras under maj och juni månader, inflyta nämligen i statskassan först efter ingången av det nya budgetåret, men påverka ska'tebetalarnas köpkraft redan under innevarande budgetår.

Vi hävda bestämt att rådande skattetryck är för hårt och att det inte i längden bör bibehållas. Under fredsekonomiska förutsättningar bör det med iakttagande av sparsamhet med statsutgifterna vara möjligt att reducera skatterna. Hänsyn bör därvid tagas såväl till bärkraft hos skattedragarna som skatternas inverkan på arbetsvilja, sparande och produktivitet. I den mån extra-ordinära försvarsutgifter äro nödvändiga under en period av oroligt världsläge minskas möjligheterna till omedelbar sänkning av skattetrycket, särskilt i ett ansträngt konjunkturläge. Vi anse att i nu inträdda läge och med rådande tendenser kravet på samhällsekonomisk balans och en fast grund för penningvärdet nödvändiggör vissa uppoffringar. Vi fasthålla det principiella kravet på ett skattesystem och en skattenivå som bättre än vad nu är fallet vaktar skattedragarnas och produktionens intressen. De rådande svårigheterna för samhällsekonomin böra icke föranleda något uppskov med uppdragandet av riktlinjer för en skattepolitik på längre sikt av detta slag.»